

MARTOS LEVENTE BALÁZS

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Budapest, Magyarország
martoslb@gmail.com

„Gyertek, nézzétek meg!”

Jézus motiváló ereje, különös tekintettel Szent János evangéliumára

Abstract: The concept of motivation is related to the encouraging effect on others on the one hand and the reasons for our own actions on the other. Motivation always reflects a specific set of values and tools, as well as behavior. In our short study, some of the fundamental values characteristic of the Bible will be presented, and then we observe the motivating presence of Jesus for his disciples in the narration of the fourth gospel, the Gospel of John.

Keywords: motivation; value; invitation; desire; Gospel of John

A bibliai történetek szereplői többnyire jól motivált emberek. A bibliai elbeszélések és parancsolatok sokasága nyilvánvalónak látja Isten akaratát és az általa teremtett világ értékeit, amelyek magukban hordozzák a jót, amely vonz. Ábrahám és utódai útra kelnek az ígélet reményében. Izrael hittapasztalata nem utolsósorban a várakozás és remény tapasztalata, ahol a várakozásra és úton létre szabadság, megtalálás és megérkezés felel. Főként a prófétai szövegek azonban azt is mutatják, hogy az értékek motiváló ereje mellett személyes megszólításra és felszólításra is szükség van, sőt, Isten maga lép közbe, hogy népét vigasztalja.

Rövid tanulmányomban ezt a bibliai háttérrel vázolom, majd főként Szent János evangéliumában követem nyomon, hogyan hívott és biztatott Jézus, hogyan ébresztette fel az örök élet remé-

nyét, hogyan adott belőle kóstolót, és hogyan ígérte meg, hogy a Vigasztaló Lélek elvezet minket a teljes igazságra. Jézust szemlélve arra törekszünk, hogy benne saját igyekezetünk is irányt és módszert kapjon.

1. Mi a motiváció?

Fejtegetésemet nagyon alapvető kérdéssel kezdem: Voltaképpen mi az, hogy motiváció? Mivel a motiváció modern kifejezés, nem egyértelmű, mit is keresünk, amikor ennek bibliai hátterére vagyunk kíváncsiak.

A motiváció alapvetően kettős arculatú. Jelenti egy cselekvés mozgatórugóját, egyfajta belső mechanizmust, amely a személyt cselekvésre ösztönzi.¹ De motivációról beszélek akkor is, ha egy másik személyt akarok cselekvésre ösztönözni. Miért csinálod ezt? – kérdezem az első esetben, és valamiféle célzatosságot sejtetek meg minden cselekvésben. Hogyan tudnálak meggyőzni, cselekvésre indítani, hogyan tudnék számodra új horizontokat feltárni? – kérdezném a második értelemben. A két szempont természetesen összefügg, de nem azonos egymással.² Általában olyan emberek tudnak másokat motiválni, lelkesíteni, valami újra vezetni, akik

¹ A motiváció szóban a latin „movere” igét ismerem fel, amelynek a jelentése mozogni, mozdítani, mozgásba hozni. Magyarul talán leginkább az „indíték”, illetve „indíttatás” szavunk felelne meg jelentése visszaadására.

² Úgy tűnik, hogy ez a két szempont, amelyeket belső és külső motivációnak, vagy motiváltságnak és motiváló folyamatnak is tekinthetünk, az emberi cselekvés belső struktúrájával függ össze. Az ember kapcsolatban van a saját tetteivel, nem azonos velük. Felismeri cselekedeteinek mozgatórugóit, és ebben a tapasztalatban képes másokkal osztozni is. Ebből fakad, hogy másokat is tudatosan motivál. Minden cselekedetében különféle indítékokat tapasztal meg, egyeseket erősít és bátorít önmagában, másokat elhallgat, esetenként le is tagad, máskor pusztán megenged.

maguk is jól motiváltak, több-kevesebb tudatossággal, de mélyről fakadóan nyitottak egy nagyobb jó irányában.

Ha az előbbi két kérdést a Bibliára vetítem, valahogy így hangzanak, immár inkább kérdéscsoportok formájában. Először: Miért cselekszenek a bibliai szereplők? Melyek a legfőbb mozgatórugói cselekedeteiknek? Milyen okokat helyezel és bátorít a Biblia, milyeneket nem? Másodszer pedig, vannak-e nyilvánvaló módszerek, eljárásmodok, hozzáállások, amelyekkel jellemzően pozitív irányba motiválhatók az emberek a Biblia szerint? Végül is milyen párhuzamokat, képes megfogalmazásokat vagy történeteket találunk a Bibliában, amelyek minket motiválhatnak és saját „motiváló” gyakorlatunkban segíthetnek?

Ezek a kérdések természetesen rendkívül sokrétűek. Csak néhány példára szorítkozhatunk, alapvető megfigyelésekre, amelyekről mégis úgy sejtjük, valóban „alapvetőek”, és ezért talán „megrendítőek” is. Néhány ószövetségi példán a bibliai érték-skálát figyeljük meg, majd János evangéliumát vesszük szemügyre, mint egyfajta motivációs vázlatot.

2. Bibliai alapértékek

A bibliai elbeszélések valójában kezdettől fogva beavatnak bennünket egyfajta értékrendbe. A Biblia egészét tekinthetjük azon nagy elbeszélések, nagy narratívák egyikének, amelyek egy rendkívül tágas vallási hagyomány meghatározó tanújaként kezdettől fogva valami jóra, értékre irányulnak. A bibliai történetek emberi szereplői nem mindig élnek példaszerű életet, de még a kétes és kettős élethelyzetek is tanúsággal szolgálhatnak, mert az értékrend egészében véve világos és kötelező.

A bibliai történetet általában tanúságtévő irodalomnak tekinthetjük: keletkezésében is volt valamiféle tanító szándék, motiváló akarat, és a történelem folyamán leggyakrabban így is

tekintettek rá. Hivatkozhatunk a benne foglalt értékekre, gyakran felszólításként ismételhetjük passzusait. Máskor viszont elég tudatosítanunk, hogy örökösei vagyunk annak a párbeszédnek, amelyet a Biblia tanúsít Isten és ember, hívő ember és történelem között.

A teremtésben

Az úgynevezett „őstörténetet” ma általában bölcsességi jellegű szövegnek tartják, amely Isten és az ember kapcsolatáról, az embernek a világban elfoglalt helyéről tanít. A történet, mint céloztunk rá, beavat egyfajta értékrendbe, megmutatja, mi a jó és a rossz, és mi lesz a jóból, mi lesz a rosszból. A Biblia egészét tekintve azonban mintegy megismertet a dráma szereplőivel is: milyen az Isten? Milyen az ember? Milyen a világ?

„Isten látta, hogy jó.” „Isten látta, hogy nagyon jó, amit alkotott” – olvassuk a Teremtés könyve első fejezetében a világról, benne különösen is az emberről. A Biblia kezdetben nem mondja ki, miért teremt az Isten, de rámutat, hogy Isten örömmel, egyfajta csodálattal, meglelédéssel szemléli művét. Ráadásul, a 2. fejezet tanúsága szerint, Isten az embert beavatja ennek a „jó-ságnak” az őrzésébe és művelésébe.

Isten kezdettől fogva felszólító módban beszél, de felszólításai valójában az élet irányát szabják meg. Ahogy a fák gyümölcsöt hoznak, ahogy a fű magot terem, ahogy az állatok betöltik a levegőt, a vizeket és a szárazföldet, ahogy a nap, a hold és a csillagok uralkodnak nappal és éjszaka, az ember úgy hivatott Isten képmásának lenni, képmásként, szelíden uralkodni, gondoskodni, művelni. Isten kezdetben csak azzal motivál, hogy irányt ad az életnek. Minden szavának életadó és életet meghatározó jelentősége van, ilyen erős szavai vannak.

A teremtés után az első meghatározó kép a kerté. A kert körülkerítést, védett helyet, az élettelen pusztától és pusztulástól

védett helyet jelöl. Hamarosan megtudjuk, hogy az ember élete is ilyen „védeni való kert” – mert ha eszik annak a bizonyos fának a gyümölcséből, „bizony meghal” (vö. Ter 2,17). A kert és minden gyümölcse „jó”, az embernek mindenképp ennie kell. De el kell ismernie határait is, és továbbra is fel kell ismernie, hogy Isten szavában élet van a számára.³

A történet folytatását, amelyet általában a bűnbeesés, első vagy eredeti bűn történeteként szoktunk érteni, mindannyian ismerjük. A bibliai elbeszélés szerint Isten keményen szembesíti az embert tettének következményeivel. A verejtékes munka, a fájdalmas szülés, a férfi és nő egymás közti versengése és egymás feletti uralomvágya mindennapi tapasztalat és kísértés. Az elbeszélés főszereplője ugyanakkor továbbra is az életadó Isten, aki kissé visszavonulni látszik, de nem teljesen megközelíthetetlen, aki újra meg újra megismétli felszólításait, amelyek az ember kezdeti tapasztalata szerint az életre vezetnek, az élet kibontakozásának szabnak irányt és adnak helyt. Isten védi az embert embertársa gonoszságától (Káin és Ábel), védi a világot az ember gonoszságától (Noé és a vízözön), védi a kicsit és egyedül a hatalmas mindent összefogó, globalizáló erejétől (bábéli torony). Jelen van, őrzí az ember szabadságát és értékeit.

Milyen fő értékek, milyen fő motívumok váltak itt nyilvánvalóvá? A jó, az élet.⁴ És mindennek mélyén: Isten jelenléte. Érde-

³ A tiltott gyümölcs előtt egyébként már a „megfelelő segítség” is olyasmit jelölt, ami nélkül az ember halálra van ítélve. Az *ézer* szó Istennek ilyen nélkülözhetetlen, életmentő segítségét jelenti a bibliai szövegekben. Lásd ehhez: André Wénin, *Da Adamo ad abramo o l'errare dell'uomo. Lettura narrativa e antropologica della Genesi. I. Gen 1,1 – 12,4* (Bologna 2008) 51. Az élet és halál kettőse mint különleges motiváló erő, mint olyasmi, amivel szembesülve az ember ösztönösen az életet választja, a Második Törvénykönyv életet és halált, áldást és átkot kilátásba helyező zárlataiban is megjelent.

⁴ A jóról és az életről beszélünk, de nem szeretnénk naivak lenni: a Biblia nem ringat el a jó ígéretével, inkább éles kontrasztot teremt jó és rossz, élet és halál között.

mes Istenre hagyatkozni, érdemes Isten akaratát tenni, érdemes Istennel kapcsolatban lenni.

A pátriárkák és Izrael történetében

Istennek ez a közelsége a továbbiakban az Izraelnek adott „áldásban” valósul meg. Az életre hívó és életet meghatározó Isten Ábrahámnak ígéretet ad, földet és utódokat ígér.

A pátriárkák, illetve nyomukban Izrael további nagyjai, Mózes vagy Dávid, nem büntelen emberek. Van azonban az életükben Istennek egy olyan közvetlen jelenléte, az ő parancsainak, az általa diktált értékrendnek olyan nyilvánvaló ismerete, amely nélkül az életük értelmetlen lenne. Ők és a Biblia megannyi szereplője ki vannak téve érzelmeik és vágyaik, olykor szenvedélyeik belső kényszerének, korlátozza és részben meghatározza őket környezetük, a többé-kevésbé kulturált világ, amelynek polgárai. Mégis „jól motiváltak”, mert útra kelnek egy másik hazába, mert hisznek Istenben, aki elevenné teszi a holtat, és létbe hívja a nem létezőt, tudják, hogy vétkeznek, mégis hiszik Isten irgalmát.

A bibliai elbeszélések nem kendőzik el a rosszat, sőt, olykor még csak le sem leplezik azonnal, hogy valamit igazán jónak vagy rossznak ítélnék-e. „Isten mindig nagyobb”, olykor ki is kell mondanunk, amikor az erőszak megannyi formájáról, nemzeti gőgről, a vallásos tapasztalat korhoz kötött formáiról olvasunk a szent iratokban. Izrael törvényt kapott, amely édesebb, mint a lépes méz (vö. Zsolt 19), mert eligazít a világ dolgaiban, de szembesülnie kell a világ kétértelműségével, a megkülönböztetés és éberség állandó parancsával is.⁵ Mégis megmarad az Isten iránti

⁵ Sajátos módon reflektál erre a bölcsességi irodalom. Jób könyve vagy a Prédikátor könyve olyan élethelyzetekkel szembesíti a bibliai olvasót, amelyek valószínűleg hitét is próbára teszik. Az ember Isten próbatételeiről beszél, amikor hitében éri megpróbáltatás.

feltétlen engedelmesség bizalma, hite. Áldást kap, aki hisz az ígéletben, földet, utódot, az élet teljességét.

Ábrahám és utódai útra kelnek az ígélet reményében. Izrael hittapasztalata nem utolsósorban a várakozás és remény tapasztalata, ahol a várakozásra és úton létre szabadság, megtalálás és megérkezés felel. A bibliai kinyilatkoztatás egésze olyan mértékben pozitív istenképpel áll elénk, hogy esetenként még Isten csendjét is sikerül további motiváció forrásaként értelmezni, mint ami pl. bűnbánatra int.⁶ Bár a törvénynek negatív, gúzsba kötő szemléletét is ismerjük, egészében mégis úgy jelenik meg, mint az élet értékének megfogalmazása, konkrét nyelvre lefordítása, Isten ajándéka (vö. Zsolt 19). Aki megtartja a törvényt, élni fog általa, visszhangzik az Ószövetségben. A törvény megtartása vagy meg nem tartása a Második Törvénykönyvben megfogalmazottak szerint élet vagy halál forrása a nép és minden tagja számára. Ez is sajátos bibliai motiváció: beleállítani az embert az élet és halál feszültségébe, ráébreszteni, hogy milyen nagy értékről kell döntenie, ráébreszteni a felelősségére.

Főként a prófétai szövegek azonban azt is mutatják, hogy az értékek motiváló ereje mellett személyes megszólításra és felszólításra is szükség van, sőt, Isten maga lép közbe, hogy népét fenyegetse, illetve vigasztalja. Második Izajás prófétai mondásai közül elég csak a Szolga énekeinek néhány részletét említeni, amelyek fordított logikával, az elrettentő cselekvéseket tagadva tárják fel a jót („a pislákoló mécsbelet nem oltja ki, a megroppant nádat nem töri el” – akkor vajon mit tesz?; „szava sem hallatszik az utcákon” – de akkor hol és kinek beszél? – vö. Iz 42). Az egész

⁶ A zsoltárok gyakran Isten haragjaként, Isten elrejtőzéseként értelmezik azokat a fájdalmas pillanatokot, amelyekben mintha késne Isten segítése (lásd pl. Zsolt 6,4; 90,13). A pátriárkák történetei közül pl. Ábrahám áldozatára (Izsák megkötözésének történetére – Ter 22,1–19) gondolhatunk, amelyben Isten próbára tesz.

DtIz egy óriási motivációs kincs, biztató szöveg! Izajás felszólítását is érdemes idézni: „A lankadt kezeket erősítsétek meg, szilárdítsátok meg a tántorgó térdeket...!” (vö. Iz 35,3) Úgy tűnik, a prófétai szövegek ismerik Isten megbízását is, hogy az ember maga legyen társának segítőtjévé, „örzőjévé”. Isten „motiválja” pl. Ezekiel prófétát, hogy legyen őrálló Izrael számára (vö. Ez 3,17; 33,7). Itt is életről vagy halálról van szó.

A Biblia egészének összefüggésében igaznak látszik a tétel, hogy a jó ugyan vonz, de az embert a rossz elnehezíti. Szüksége van arra, hogy az igazság újra megszólítsa, felkeltse, felébresztesse. A próféták hol fenyegetéssel, hol a teljesebb élet ígéretével igyekeznek motiválni Izrael népét. A szépség, mint motiváló erő, nemcsak az elbeszélések sajátja, hanem azé a világé is, amelyet a Biblia Isten segítségével tart elérhetőnek – gondoljunk akár a prófétai jövendölések ígéreteire, akár a Jelenések könyve látomásaira, amelyekben az élet és halál újra kontrasztosan, de az élet feltétlen győzelmével jelenik meg.

3. János evangéliuma: a kíváncsiság, vágy és szeretet vonzása

Bizonyos értelemben Jézus egész működése is erre irányul: megkeresni és hazahozni Izrael házának elveszett juhait, visszavezetni Izraelt és rajta keresztül minden embert az Istennel való bensőséges közösségbe. Az evangéliumok olyan iratok, amelyekben feltárul Jézus kilétének titka. Ez azonban újra egy történet elmondásával történik: Jézus történetét ismerjük meg, mégpedig a tanítványok szemszögéből. Jézus beavatja követőit az ő személyes titkába, életformájába, arra indítja, motiválja őket, hogy útra keljenek vele és kövessék őt.

A maga módján mind a négy evangélista közli, hogy miért írja meg evangéliumát.⁷ A legvilágosabb ezzel kapcsolatban talán Lukács és János, ám János még kettejük közül is kiemelkedik azzal, hogy ő nem pusztán valamilyen igazságot határoz meg, hanem egy belőle fakadó ajándékot, egy neki megfelelő cselekvést is.

János evangéliumának a szándéka a szöveg végén (első zárlatában) jelenik meg. A 20. fejezet végén ezt olvassuk:

³⁰Jézus még sok egyéb csodajeleket is művelt tanítványai szeme láttára, amelyek nincsenek megírva ebben a könyvben.³¹ Ezeket pedig azért írták le, hogy higgyétek, hogy Jézus a Krisztus, az Isten Fia, és e hit által az ő nevében életetek legyen.

Jézus személyének titka, amelyet hinni kell, és az általa, benne elnyerhető élet összekapcsolódik. Hinni Jézusban, általa élni. Ez az a két momentum, amely a szerzőt írásra indította. Úgy véli, most már elárulhatja, most már feltárhatja, mi az eredője, az összegzése mindannak, amit húsz fejezeten át fejtegetett.

Mind a négy evangéliumra igaz, hogy tanúságtevő iratok, és legalább részben kateketikai szempontok vezérelték a szerzőiket, szerkesztőiket.⁸ Most mégis a János evangéliumát választjuk részletesebb olvasás tárgyául. Egyfelől azért, mert az imént említett szándéka, motivációja is rendkívül világos. Másfelől azért,

⁷ Márk felirata (Mk 1,1) tételmondat, amelyet ki kell fejteni, amelyhez el kell érkezni (vö. Mk 8,29; 15,39), és amelynek utat kell készíteni (Mk 1,2–3). Máté a leszármazás felől közelíti meg Jézus titkát, és a választott műfajjal, egy genealógia elmondásával mondja ki, hogy arra készül, a beteljesedés és új kezdet történetét írja meg. A lukácsi bevezetés szerint az igazság vágya hajtja: annak „bizonyosságát” keresi, amire oktatták. Talán kételkedett, talán kívülről kérdőjelezték meg a tudását. Lukács a dolgok rendjét kutató és feltáró íróként mutatkozik meg.

⁸ Még akkor is, ha a „katekézisre” mint oktatásra való utalás csak Lukács bevezetőjében jelenik meg (vö. Lk 1,4).

mert kezdettől fogva úgy mutatja be Jézust, mint aki eleven és közvetlen kapcsolatban van Istennel, az Atyával.⁹ Emberi arca mellett isteni ereje és jelentősége is a leghatározottabban megnyilvánul. Ha tehát az egész Bibliát akarjuk szem előtt tartani, talán hasznos, ha a „köztünk járó Isten” evangéliumát vesszük alapul.

Tehát hogyan vezeti el olvasóját János a már idézett kijelentésig? Egy sor olyan részletet találunk, amelyek a motiváció szempontjából érdekesek lehetnek.

Az Ige-himnusz: Jn 1,1–18. Egyetemes horizont

Az evangélium előszava, a híres „Ige-himnusz” a kezdethez, minden dolgok eredetéhez visz vissza, ennyire tágítja a most kezdődő történet látóterét. A teremtés után egy új teremtés, a megváltás és megtestesülés horizontját nyitja meg, egyben azt ígéri az olvasónak, hogy Jézusban olyasvalakit ismerhet majd meg, aki látta Istent, és aki „kinyilatkoztatja” őt.

Az első tanítványok: Jn 1,35–51. Kíváncsiság

Figyelemre méltónak találom, hogy az Ige első tényleges mondata az evangéliumban egy kérdő mondat: „Mit kerestek?” – szólítja meg János két tanítványát, akik János szavára nyomába szegődnek. A kérdést persze úgy is lehetne fordítani, „Mit akartok”, „Mit szeretnétek?” „Mester, hol laksz?” – kérdezik kisé esetlenül, vagy talán az ő Istennél lakását, Istennel való kapcsolata tudakolva. „Gyertek, nézzétek meg!” Válaszol a Mester. (Jn 1,38–39). Itt meg szó szerint azt olvassuk: „Gyertek, és majd látjátok.” Jézus olyasvalaki, aki nem mond el előre mindent, aki épít a tanítványok kíváncsiságára, tágabb értelemben, épít a ta-

⁹ A közösség Istennel, mint motiváló erő, egyébként a János evangéliumára nyilván utaló Első János-levél bevezetőjében is eleven (vö. 1Jn 1,1–4).

nítványok vágyára. Az ember valódi vágya Isten, a növekvő élet és állandóság egysége csak nála található meg. Jézus értett ahhoz, hogy ennek a vágnak formát, célt és beteljesedést adjon. Talán nem is csoda, ha a tanítványok elkezdik egymást hívni. Nem kötelességből teszik, hanem mert telve vannak a vágyott igazság örömeivel.

„Újjá kell születnetek” (Jn 3,5–8). A lehetetlen ígérete

Az evangélium 3. fejezetében Nikodémust ismerjük meg, a főtanács tagját, aki csak éjjel merte meglátogatni a galileai rabbit. Nikodémus lesz az első azok sorában, akik elképedve hallgatják, amit Jézus mond. A tanítványok tudatlanságának, értetlenségének motívumára gondolok. „Te Izrael tanítója vagy, és nem érted, amit mondok?” (Jn 3,10) Persze ez már hosszabb beszélgetés eredménye. Az első sokk így hangzott:

»Bizony, bizony mondom neked: ha valaki felülről nem születik, nem láthatja meg Isten országát.«⁴Nikodémus megkérdezte: »Hogyan születhet meg az ember, ha már vén? Csak nem mehet be ismét anyja méhébe, hogy megszülessék?«⁵Jézus azt válaszolta: »Bizony, bizony mondom neked: ha valaki nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be Isten országába.⁶Ami a testből született, az test, és ami a Lélekből született, az lélek.⁷Ne csodálkozz, hogy azt mondtam neked: szükséges felülről megszületnetek.⁸A szél ott fúj, ahol akar. Hallod a zúgását, de nem tudod, honnan jön, és hová megy. Így van mindaz, aki a Lélektől született.«

Abban, ahogyan János ábrázolása szerint Jézus sasmadárként, magasan és fenséges emelkedettséggel szárnyal hallgatói felett, van valami megdöbbenő, egyben vonzó is. Az embert megigézi a lehetetlen, vagyis a lehetetlennek tűnő. Jézus olyan metaforákat használ, amelyek tartalma az első pillanatban megdöbbenő. Aki

rádöbbsen ezeknek a mondatoknak a paradox mivoltára, mégis útra kel, mint Péter, aki azt kérte Jézustól: „Uram, ha te vagy az, parancsold meg, hogy hozzád menjek a vízre!” (Vö. Mt 14,28)

„Ha ismernéd Isten ajándékát, és hogy ki az, aki azt mondja neked...” (Jn 4,10) – A mélységek feltárása

A szamaritánus asszonnyal való beszélgetés ismét a mély vágyak feltárásának története, legalábbis ez az egyik szempontja. A szomjúságtól és a mindennapi fáradozástól való megmenekülés vágyától Jézus a zűrös családi életre tett utalással elvezeti az asszonyt a mélyebb szomjúságig, ahol már valóban az „élő vizet” szomjazza, s a tudatlannak és egyszerűnek látszó asszony a valóság lényegéről, illetve zsidók és szamaritánusok nemzeti és vallási konfliktusáról kezd beszélni, sőt honfitársai számára is egyfajta apostollá válik.

A mélységek feltárása nélkül nincs igazi motiváció. Ha nem sikerül valóságosan találkozoznunk azokkal, akikkel összehoz a gondviselés, vagyis megérezni azt, ami a legmélyebben foglalkoztatja őket, nem tudjuk őket motiválni sem.

„Akarsz-e meggyógyulni?” (Jn 5,6) – Felébresztés

Jézus egy másik embernek, a 38 éves bénának is mélyére néz. Ez az ember csak panaszkodik neki, de az Úr őt is mintegy felébreszti kérdésével.

⁶Mikor Jézus meglátta őt, hogy ott fekszik, és megtudta, hogy már sok idő óta van így, megkérdezte tőle: »Akarsz-e meggyógyulni?« ⁷A beteg azt felelte: »Uram, nincs emberem, aki, amikor felkavarodik a víz, bevigyen engem a tóba. Mire pedig én odaérek, más megy be előttem.« ⁸Jézus azt mondta neki: »Kelj föl, vedd ágyadat, és járj!«

Akarsz-e meggyógyulni? Van-e hited, amellyel belém kapaszkodsz? Van-e hited, amellyel a többet, a nagyobbat még hiszed? Jézus az, aki Lázárt is felébreszti halálos álmából, ő a „feltámadás és az élet” (vö. Jn 11).

„Mert ettetek a kenyérből, és jóllaktatok...” „Ne olyan eledelért fáradozzatok, amely megromlik, hanem olyanért, amely megmarad az örök életre” (6,26–27) – Helyettesítés

A kenyérszaporítás történetében is előkerül a helyes motiváció kérdése. Az emberek mennek Jézus után, mert tetszik a bőség. Jézus elfogadja első indulatukat, de másikkal igyekszik helyettesíteni. Ezt tapasztaljuk másutt is. „Aki közületek első akar lenni, legyen mindenkinek a szolgája.” (Mk 10,44). Jézus tudja, mi lakik az emberben (vö. Jn 2,25), mégsem veti meg. Mindig van ereje, bátorsága felemelni, a jobb felé irányítani.

„Aki közületek büntelen, az vesse rá az első követ” (8,7) – Hamis motívumaink

A házasságtörő asszony története alapvetően Jézus okosságáról és irgalmasságáról szól. „Menj, de többé ne vétkezzél”, halljuk a felszabadító mondatot a történet végén. Istennek van joga ítélkezni, nem az embereknek. Jézus voltaképpen leleplezi azoknak az embereknek a hamis indítékát, akik másokat elítélve akarnak büntetlennek látszani. Vádolni akarták Jézust is. Még nem hitték, hogy valóban értük adja majd az életét.

„Sem ez nem vétkezett, sem a szülei...” (9,3) Miért a vakság, minek a látás?

A vakon született meggyógyításának története sok szempontból jelképes. A vakon született és most látó ember szinte elmagányosodik, még szülei is megtagadják vele a közösséget, a farizeusok és a zsidók közössége pedig kiveti. Ez a tanítvány sorsát

jelzi, a küldött útját, aki most lát. A látás jó, bár nehézségekkel jár. A történet azonban onnan indul, hogy a tanítványok azt kérdezik: „Mester, ki vétkezett, ez, vagy a szülei, hogy vakon született?” Később a világirodalom is átvette a toposzt, vajon érdemes-e látóvá lenni, érdemes-e a világot olyannak látni, amilyen. Az evangélium egyértelműen igennel válaszol. Érdemes Jézussal találkozni még akkor is, ha az egész világ ellenünk fordulna.

„Menjünk, haljunk meg mi is veled együtt.” (11,16) „Nézzétek, mennyire szerette...” (11,36) „Csak a körülálló népért mondtam, hogy higgyék, te küldtél engem” – Reménytelenségből és halálból a remény, a szeretet és az élet felé

János evangéliuma sokféle módon megszólaltatja a reménytelenséget, a tanítványok nehézkességét, értetlenségét. Lázár feltámasztása egészen közel van Jézus elítéltetéséhez, szenvedéséhez és halálához. Jézus mintha kezdetben nem is törődne még azzal sem, hogy legjobb barátai szenvednek, sírnak, halálos betegek. A legnagyobb csoda azonban az evangélium összegző motívumának fényében érthető: „hogy higgyék, te küldtél engem”.

„Mert szerette övéit, akik a világban voltak, mindvégig szerette őket.” A szeretett tanítvány Jézus keblére hajol – Jn 13

Az evangélium második felében jelenik meg a szeretett tanítvány. Valaki, aki, úgy tűnik, megfelelően tudja viszonzni Jézus szeretetét. Jézus mindvégig, a végsőkig szereti az Atyát és övéit is, ez a tanítvány pedig az, aki anyjával együtt kitart a kereszttel mellett is. János evangéliuma szerint Jézus nem egészen egyedül hal meg. A kereszten átadja a Lelket, a megígért Vigasztalót, és egymásra bízta anyját és szeretett tanítványát is. A negyedik evangélium a megőrzött közösség evangéliuma is.

Hogy megismerjenek téged... – 17

Jézus főpapi imája is mélységesen feltárja őt magát, az Atyával való kapcsolatát, övéi iránti szeretetét. „Értük szentelem magamat...” „Hogy egyik legyenek, amint te, Atyám, bennem és én tebenned, úgy legyenek ők is egyik mibennünk.” Olyan ismeretekről van szó, amelyek összekötnek, közösségbe vonnak. Ez persze minden valódi ismeret természete. Itt azonban a legmélyebb, személyes találkozásról és egységről van szó, amelynek az ára ugyanakkor Jézus teljes odaadása, földi értelemben véve megsemmisülése, önfeláldozása.

„Az Úr az!” (21,7) – A szeretet megismer

Utolsó motívumként – még mindig a szeretetre adott válaszok sorában – a Feltámadottal való találkozásokat említjük meg. Tamás a sebhelyeket akarja érinteni, mintha tudná, hogy a sebhelyekben, sebzettségekben ismerszik meg a szeretet, amellyel a másikat szerettük. A szeretett tanítvány ismeri fel először a parton álló idegent, és Péter az, aki ennek szavára azonnal vízbe veti magát.

4. Összegzés

Hogyan motivál tehát a Biblia, és nekünk hogyan kellene motiválnunk a bibliai történetekkel? Szeretném összefoglalni a legfontosabb tanúságokat.

- a) Isten titokzatosan kíséri a világ és benne az ember sorsát. Jézusban véglegesen kinyilatkoztatta és odaadta magát úgy, mint Emmanuel. Az ember valódi beteljesedése és legfőbb vágya ennek az ígéretnek az elérése.
- b) A bibliai történetek sohasem egysíkúak. A parancsok feltételezik Isten korábbi ajándékainak tapasztalatát, és gyakran ígéreteket is fűznek az elvárt cselekvésmódhoz. A bibliai tör-

ténetekben nem minden példaszerű és pozitív. Amikor ilyen történetekkel motiválunk, mindig szem előtt kell tartanunk a Biblia nagy távlatait. A bibliai történetek vágyat és félelmet keltenek, szépségük vonz, nehézségeik taszítanak. Bár viszonylag ritkán kísérik nyomon modern értelemben a szereplők sorsának és jellemének formálódását, mégis felvetnek olyan távlatokat, amelyekbe az olvasó bekapcsolódhat.

- c) A bibliai történetekben Isten feltárja önmagát, de mintegy tükörképként az embert is megmutatja. Istent olyannak látjuk, mint aki keresi az embert, közben benne ismerjük meg legmélyebb vágyunkat szeretet, értékesség, kapcsolat után. Amikor ezeket megsejtjük és beteljesedni látjuk, a szeretet legmeglepőbb energiái szabadulnak fel bennünk. Úgy tűnik, ilyenkor csoda történik. A megőrzött vagy pusztán megsejtett kapcsolat jegyében motiválni mindig csak arra tudunk igazán, amiben közösségben lehetünk. Inkább kell hívnunk egymást, mint küldenünk valakit valahová.
- d) A szeretet a legjobb istenérv – hihetővé teszi, hogy van Isten.

Ennek a bevezető, gyakorlati utakat kereső vagy inkább tapasztalatot értelmező gondolatsornak a végén hadd említsek két személyes példát.

Idős pap ismerősöm jegyezte meg: a kötelesség nagyon gyönge motiváció. Meglep ez a mondat, és próbálok a mélyére nézni. Sok minden bújhat meg a kötelességtudat mélyén. Gyakran valamilyen félelmet sejtek mögötte. Ugyanakkor azt is látnom kell, hogy ezt az esetleg gyönge, hiányos motivációt magamtól képtelen vagyok lecserélni, megnemesíteni. *Kötelességből* megszabadulni deficitese kötelességtudatomtól? De ha így nem, akkor hogyan? A bibliai elbeszélések azt állítják, hogy alapvetően Isten motivál. Ő motivál úgy, hogy értékeket ad elénk, amelyek vonzanak. Hogy szerető kapcsolatokat tesz lehetővé, amelyek segítenek

legalább elindulni, és valamelyest felülmúlni tunya önzésünket. Hogy többnyire szelíden kísér, és időt ad döntésekre, éérésre.

Ez a másik tapasztalat: egy papnövendékkal folytattam év végi beszélgetést. Hogyan van jelen Isten az életében, kérdeztem tőle, amikor nehézségeit mesélte. „Szerintem Isten most alapvetően vár. Várja, hogy mikor találom rá” – válaszolta, és ezzel jólesően meglepett. Isten tud várni. Még látszólag teljes csendje is ígéreteire, a tőle teremtett világ értelmességére, az ember sokszoros pozitív lehetőségeire emlékeztet. Mert Isten jó, és jót ad.